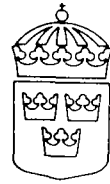

Jordbruksutskottets betänkande

1987/88:11

om vattenvård och internationella miljövårdsfrågor

JoU
1987/88:11

Sammanfattning

Ett sextiotal motionsyrkanden behandlas i betänkandet. Flertalet innehåller förslag om åtgärder till skydd för havsområdena kring Sverige. De omfattar dels åtgärder som bör vidtas i vårt eget land, dels även vilken internationell aktivitet som kan utövas från svensk sida för att förmå andra länder att minska sina utsläpp. Utskottet avstyrker dessa motioner med hänvisning till att frågekomplexet gjorts till föremål för en utredning som resulterat i en Aktionsplan mot havsföroreningar och att en miljöpolitisk proposition förväntas under innevarande riksmöte. Utskottet beklagar att den aviserade propositionen kommer att föreläggas riksdagen så sent under våren 1988 att de eventuella förslag som kommer att redovisas inte kommer att gälla förrän under nästa valperiod. Ett tillkännagivande härom föreslås i betänkandet.

Även vissa andra motionsyrkanden om vattenvård tas upp och avstyrks. I ett särskilt avsnitt behandlas internationella miljöpolitiska frågor av mer övergripande natur. Även dessa motioner avstyrks.

Till betänkandet har fogats 8 reservationer (s,m,fp,c,vpk).

Motioner

1986/87:Jo417 av Kerstin Gellerman m.fl. (fp), vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om behovet av internationellt samarbete för att rädda miljön i Östersjön och Nordsjön,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om samråd med fiskenämnden vid planerade utfyllnader av grunda havsvikar.

1986/87:Jo704 av Carl Bildt m. fl. (m), vari yrkas (såvitt nu är i fråga (yrkande 13) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att svenska reningsverk skall utrustas med fungerande kvävereduktion.

1986/87:Jo707 av Olof Johansson m. fl. (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 1, 2, 4, 11 och 14),

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att Sveriges internationella miljöagerande bör förstärkas i enlighet med motionen,

2. att riksdagen beslutar begära att regeringen tar initiativ till en internationell konferens om miljö- och naturresurshushållning,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att fullfölja riksdagens beslut om en internationell luftvårdskonferens (skall vara luftvårdsfond).

11. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att minska föroreningarna av haven.

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om jordbruk och miljö.

1986/87:Jo709 av Siw Persson (fp), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sättande av gränsvärden för högsta acceptabla halt av bekämpningsmedel i sjöar, vattendrag och grundvattentäkter.

1986/87:Jo714 av Elving Andersson och Kjell A Mattsson (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 1 och 2)

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående svenskt initiativ för bildandet av en Nordsjökommission,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett svenskt initiativ till ett gemensamt nordiskt program för miljöförbättringar i Skagerrak-Kattegatt och att för detta ändamål utnyttja den speciella låneordningen i Nordiska Investeringsbanken.

1986/87:Jo729 av Anders Nilsson m. fl. (s), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av åtgärder mot kväveläckage i sötvatten.

1986/87:Jo732 av Kenth Skårvik och Leif Olsson (fp), vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett miljöförbättringsprogram skyndsamt bör utarbetas i syfte att förbättra Skagerrak och Västerhavets möjligheter att överleva som fiskevatten,

2. att riksdagen hos regeringen begär att ansvariga länsorgan och andra berörda myndigheter, framför allt på västkusten, ges direktiv om att kända föroreningsskällor saneras och att miljöbrott beivras.

1986/87:Jo743 av Lennart Alsén och Ingrid Hasselström Nyvall (fp), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 1, 2, 3 och 6),

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljösituationen i Östersjön,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om miljökontroll av Östersjön baserad på systematiska undersökningar,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om inrättande av intensivstudieområden i södra Östersjön,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kraftfulla svenska insatser vad gäller det internationella samarbetet i Östersjön.

1986/87:Jo750 av Siw Persson och Kjell-Arne Welin (fp), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna

vad i motionen anförts om intensifieringar av det internationella miljövårdsarbetet för att påskynda överenskommelser om minskade utsläpp av luftföroreningar.

1986/87:Jo757 av Kerstin Ekman m. fl. (fp), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 1, 3 och 4),

1. att riksdagen hos regeringen begär att ett handlingsprogram mot havsföroreningarna för Öresund, Kattegatt och Skagerrak skyndsamt utarbetas,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om initiativ till en särskild Nordsjökommission,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om situationen i Östersjön.

1986/87:Jo763 av Ivar Franzén m. fl. (c,m), vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett utvidgat åtgärdsprogram för att förbättra havsmiljön i bl. a. Laholmsbukten.

1986/87:Jo790 av Göte Jonsson (m), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande nödvändigheten av snabba åtgärder vad gäller PCB-förekomsten i sjöar och vattendrag.

1986/87:Jo802 av Alf Svensson (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 2, 4 och 5),

2. att riksdagen hos regeringen begär att kraftigare påtryckningar skall utövas på Storbritannien för att ytterligare minska svavelutsläppen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att analysresurserna för analys av dioxin förstärks,

5. att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket fastställer juridiskt bindande gränsvärden för utsläpp av dioxiner i enlighet med motionen.

1986/87:Jo803 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 9, 10, 11, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31 och 61),

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att talan bör väckas mot Storbritannien och Polen vid Internationella domstolen i Haag för dessa länders föroreningar av andra länders territorier,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tekniskt och ekonomiskt avtal med Polen på miljöskyddsområdet,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ökad svensk aktivitet i syfte att begränsa gränsöverskridande luftföroreningar,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om övergång till kalk som fällningskemikalie i kommunala avloppsreningsverk,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utökad och bättre samordnad kartläggning av våra kusthav,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kraftfullare svenska insatser vad gäller internationellt samarbete om våra kusthav,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationellt samarbete bland Östersjö-staterna i syfte att minska utsläppen av klorerade substanser och giftiga tungmetaller,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utsläppen från massaindustrierna,

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stopp för utsläpp av dioxin,

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Kattegatt som föroreningskänsligt område med särskilda restriktioner för alla skadliga utsläpp,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om begränsning av kväveläckaget från jordbruket,

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om programmet för träda i jordbruket,

30. att riksdagen hos regeringen begär förslag om handlingsprogram bl. a. för minskat kväveläckage för hela västkusten,

31. att riksdagen hos regeringen begär förslag om höjning av gödselmedelsavgiften,

61. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ny internationell miljövårdskonferens.

1986/87:Jo806 av Erling Bager (fp), vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt sjöfartsverket att i samråd med naturvårdsverket ta fram och distribuera aktuell information till utländska fartyg som trafikerar svenska hamnar om gällande lagstiftning avseende nedskräpning till havs samt informera om på vilket sätt den svenska västkusten har drabbats,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om bättre mottagningservice för handelsfartygens avfall.

1986/87:Jo807 av Ingbritt Irhammar och Marianne Andersson (c), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att prova förutsättningarna för att via internationella avtal bojkotta (svartlista) rederier som på säkra grunder ertappas med miljöskadande verksamhet.

1986/87:Jo809 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 1 och 3),

1. att riksdagen hos regeringen begär skyndsamma initiativ i Nordiska rådet och andra internationella organ för att förbättra situationen i berörda havsområden,

3. att riksdagen hos regeringen begär att ett program om reduktion av kväveutsläpp från lantbruk, reningsverk, industrier m. m. till de berörda havsområdena görs upp före 1990.

1986/87:Jo810 av Jan Jennehag m. fl. (vpk), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 1) att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder omedelbart vidtas så att föroreningarna i Bottniska viken minskas.

1986/87:Jo812 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s), vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen förklarar hela södra Kattegatt och Skälderviken som särskilt föroreningskänsliga områden,

2. att riksdagen i övrigt som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om behovet av åtgärder för att stoppa föroreningarna till havsmiljön.

1986/87:Jo813 av Elisabeth Fleetwood m. fl. (m), vari yrkas att riksdagen begär att regeringen upptar diskussioner med randstaterna runt Östersjön i syfte dels att få till stånd en skärpning av konventionen, dels att åstadkomma en bättre efterlevnad av densamma.

1986/87:Jo814 av Jens Eriksson (m), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts när det gäller att skydda de grunda vikarna.

1986/87:Jo815 av Lars Svensson m. fl. (s), vari yrkassåvitt nu är i fråga (yrkandena 1 och 2),

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kraftfulla insatser omedelbart bör vidtas för att reducera utsläppen av föroreningar i Kattegatt,

2. att riksdagen begär att regeringen upptar förhandlingar med Danmark och Norge om att begränsa utsläppen från dessa länder i havsområdet.

1986/87:Jo822 av Britta Bjelle (fp), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att naturvårdsverket får i uppdrag att utreda användningen av glykol och dess miljöeffekter samt komma med förslag till åtgärder.

1986/87:Jo833 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp), vari yrkas med hänvisning till vad som anförs i motion A497, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om länets miljöproblem.

1986/87:Jo834 av Siw Persson m. fl. (fp), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 8, 9, 10 och 11),

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att Kattegatt, Öresund och Hanöbukten skall förklaras som förorening känsligt område med särskilda restriktioner för alla utsläpp,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att ett handlingsprogram för minskat kväveläckage och minskade kväveutsläpp bör upprättas för hela Skånekusten,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om att miljöövervakningssystemet för havsområdena byggs ut,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om svenskt arbete för ökat samarbete kring Östersjön och Västerhavet.

1986/87:Jo835 av Bo Lundgren (m), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 3) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om internationella överenskommelser på luftvårdsområdet.

Bakgrund

Riksdagen uttalade våren 1986 att vården av havsmiljön bör ges hög prioritet. Behovet av forskning och snabba åtgärder för att förbättra miljön i

Östersjöområdet och Västerhavet underströks särskilt liksom behovet av miljöfrämjande åtgärder och forskning även från grannländernas sida. Uttalandet gjordes med anledning av motioner och mot bakgrund av en utvärdering från Helsingforskommissionen om Östersjöområdets miljösituation där klara belegg gavs för att tillståndet i havet undergått en snabb försämring under de senaste åren. Utskottet framhöll att det vid sidan av eutrofieringsproblemen är av särskild vikt att de förgiftningsskador uppmärksammas som härrör från kemikalier och från metaller. Sälstammarnas öde utgör härvidlag en allvarlig varningssignal, framhöll utskottet vidare. Orsakssammanhangen måste klargöras och åtgärder vidtas för att i möjlig mån eliminera föroreningskällorna (JoU 1985/86:17, rskr. 247).

Aktionsplan mot havsföroreningar

I augusti 1986 beslöt regeringen att tillsätta en aktionsgrupp mot havsföroreningar, med företrädare för berörda verk och departement och med statsrådet Birgitta Dahl som ordförande. På aktionsgruppens uppdrag, och i samarbete med berörda myndigheter m.fl. har statens naturvårdsverk utarbetat en aktionsplan, som i maj 1987 överlämnats till regeringen.

I aktionsplanen slås fast att de havsområden som omger Sverige är utsatta för allvarliga miljöhot och att långtgående föroreningsbegränsande åtgärder måste vidtas både nationellt och internationellt.

Allra högst prioritet ges åtgärder för att begränsa tillförseln av stabila organiska ämnen samt växtnäringssämnen (kväve och fosfor). Viktigt är också att arbetet för att begränsa utsläppen av toxiska metaller och olja ges fortsatt hög prioritet.

I naturvårdsverkets information om aktionsplanen framhålls inledningsvis bl.a. följande.

Slutsatser och bedömningar i aktionsplanen bygger på befintligt kunskapsunderlag. Trots att detta är mycket omfattande, finns ändå stora brister och osäkerheter inom olika områden. Planen bör därför revideras om 4-5 år och nya mål och medel preciseras, där så erfordras. Under tiden fram till en sådan revision bör ett systematiskt arbete bedrivas för att förbättra beslutsunderlaget.

Aktionsplanen är inte tänkt som en heltäckande genomgång av alla tänkbara störningsformer, utan syftar till att peka ut de viktigaste områdena, där ytterligare insatser krävs. Det är viktigt att understryka att denna prioritering inte skall tolkas så att behov saknas av åtgärder mot andra typer av miljöstörningar. Miljöskyddslagen m.fl. andra lagar reglerar sådana störningar redan i dag, och skall givetvis tillämpas även framgent, även om en viss miljöfråga inte särskilt lyfts fram i aktionsplanen.

De åtgärder som diskuteras är bedömda och prioriterade utifrån den marina miljöns behov, men förslagen får i regel effekter även på andra medier än havet. Som underlag för förslagen har översiktliga sammanställningar gjorts av olika kända föroreningar som tillförs havsmiljön. Inventeringen omfattar såväl inhemska källor som tillförsel från andra länder, inklusive långväga luft- och vattentransport. Både punktkällor och diffusa källor har beaktats. Existerande kunskaper vad gäller effekter, eller risk för effekter, av tillförda föroreningar har värderats.

I aktionsplanen slås fast att de havsområden som omger Sverige är utsatta för allvarliga miljöhot. Trots att varken belastningsnivåer för olika typer av

föreningar, eller spridnings- och effektmekanismer är fullständigt kända, är det helt klart att långtgående föreningsbegränsande åtgärder måste vidtas både nationellt och internationellt.

De svenska föreningsutsläppen påverkar i första hand våra egna kustområden, och bidraget till föreningsbelastningen på de öppna havsområdena är som regel litet. Undantag utgör främst utsläppen av klorerad organisk substans från skogsindustrin, vissa metallutsläpp, samt tillförseln av närsalter till Kattegatt. Miljöskyddsarbetet måste därför i betydligt högre grad än hittills inriktas mot att minska utsläppen från andra länder.

Både i det nationella och internationella arbetet måste allra högst prioritet ges åtgärder för att begränsa tillförseln av stabila organiska ämnen samt växtnäringssämnen (kväve och fosfor). Viktigt är också att arbetet för att begränsa utsläppen av toxiska metaller och olja ges fortsatt hög prioritet.

Åtgärder mot utsläpp av grumlande ämnen, och nedbrytbara organiska ämnen har lägre prioritet, även om lokala eller regionala förhållanden i det enskilda fallet kan motivera väl så långtgående åtgärdskrav.

I aktionsplanen redovisas följande bild av vattenmiljön längs våra kuster.

Haven runt Sverige utsätts för många skilda slag av föreningspåverkan, och i olika hög grad. Betydande lokal påverkan är vanlig i anslutning till större industrier, industrikomplex, kraftverk, etc. Områdena utanför storstäderna är påverkade av tidigare och pågående kommunala utsläpp. De kustområden som mottar föroreningarna från stora jordbruksområden är påverkade av dessa.

Bohuskusten tillförs föroreningar från petrokemisk industri samt från skogsindustri och annan industri i södra Norge och också från andra länder, som England och Västtyskland, genom transport med havsströmmarna.

Kattegatt har under senare år blivit så eutrofierat att vissa bottnar tidvis drabbats av syrebrist. Bl. a. är situationen i Laholmsbukten och Skälderviken särskilt allvarlig. Havsområdet mottar avsevärda föreningsmängder från jordbruk, kommuner och industri, både i Sverige och Danmark.

Öresund är relativt kraftigt förorenat av både industriella och kommunala utsläpp, samt av närsalttillförsel från jordbruket. Genom Öresund sker också en stor transport av närsalter från Östersjön, upp efter den svenska västkusten.

Situationen i Hanöbukten är likartad den i Laholmsbukten.

Smålands och Östergötlands kust torde vara den minst föreningspåverkade kuststräckan i landet. Det är viktigt att området skyddas från en ökad föreningsbelastning.

Delar av Södermanlands kust är belastade av tidigare föreningsutsläpp, främst kommunala.

Bottniska Vikens kust är starkt belastad främst av skogsindustrins utsläpp av bl. a. klorerade organiska ämnen och av några få, men stora, punktutsläpp av metaller.

I samarbete mellan naturvårdsverket och kustlänsstyrelserna har bildats tre s. k. åtgärdsgrupper, en för Öresund-Kattegatt-Skagerrak, en för egentliga Östersjön och en för Bottniska Viken. Arbetet har inriktats på sammanställning av föreningsbelastning, miljö kvalitetsbeskrivningar och åtgärdsprogram för jordbruk, tätorter och enskilda fastigheter (glesbebyggelse), fiskodling och hamnverksamhet.

Samarbetet inom åtgärdsgrupperna har varit av stort värde när det gäller att hantera havsmiljöfrågorna. Åtgärdsgruppernas fortsatta arbete bör inriktas dels mot samordning och utvärdering av recipientkontrollen, dels mot sådana åtgärdsfrågor som särskilt lämpar sig för regionalt samarbete, t. ex. inom jordbruket eller för industribranscher som tillståndsprövas av länsstyrelserna.

Under denna rubrik lämnas följande redogörelse i naturvårdsverkets information om aktionsplanen.

Sverige delar hav med många andra länder, vilkas utsläpp påverkar miljökvaliteten på olika sätt. Vi deltar därför i många fora för internationellt samarbete.

Helsingfors-konventionen är viktig när det gäller att minska föroreningsbelastningen på Östersjön, inklusive Bottniska viken, Öresund, Bälthaven och Västerhavet upp till en linje från Skagen till Göteborg. Konventionen gäller Danmark, Finland, Polen, Sovjetunionen, Västtyskland och Östtyskland och omfattar såväl sjöfarts- och bekämpningsfrågor som föroreningar från landbaserade källor och långväga lufttransport. Dumpning är förbjuden inom konventionsområdet.

Sverige samarbetar med Finland i Kommittén för Bottniska Viken, bl.a. om skogsindustrifrågor och organiska miljögifter. Kommittén svarar för ländernas rapportering av miljöövervakningsdata, för Bottniska Viken, till Helsingfors-konventionen.

Bilaterala samarbetsavtal finns med Danmark inom Öresunds-kommissionen när det gäller Öresund och, som ett särskilt avtal, beträffande åtgärder mot Kattegatts förorening. Mer eller mindre formaliserat samarbete med Norge finns på flera punkter. Dessutom har vi i många specialfrågor informellt samarbete med flera av de västeuropeiska länderna, och även med andra OECD-länder, främst Japan, USA och Kanada.

Bilaterala avtal om miljösamarbete finns också med Polen, Sovjetunionen, Ungern och Östtyskland, där frågor av gemensamt intresse diskuteras.

Inom Nordiska Ministerrådet bedrivs arbete i ett antal olika grupper, varav några direkt berör havsmiljöfrågorna. Nyligen fattade de nordiska miljöministrarna principbeslut om en "plan för nordiskt agerande mot havsföroreningar".

Paris-konventionen är av stor betydelse och berör utsläpp från landbaserade källor i Belgien, Danmark, England, Frankrike, Holland, Irland, Island, Norge, Portugal, Spanien, Sverige och Västtyskland. Även EG har undertecknat konventionen. Genom Nordsjökonferensen, som hålls på miljöministernivå, har den politiska betydelsen av arbetet inom Paris-konventionen ökat.

Det s.k. Köpenhamnsavtalet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige avser nordiskt samarbete vad gäller rapportering och bekämpning av oljeutsläpp.

ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar får ökad betydelse allt eftersom insikten om vikten av luftnedfallet ökar.

Dumpning, dvs. kvittblivning av avfall till havs, regleras i ett globalt perspektiv av London-konventionen, och för Nordatlanten och Nordsjön genom Oslo-konventionen. Många länder har i dag helt upphört att dumpa avfall (bl.a. Sverige), eller begränsat omfattningen av sin dumpning. Förbränning av miljöfarligt avfall till havs är en svårlöst delfråga.

På sjöfartens område finns internationella överenskommelser ingångna att motverka vattenförorening från fartyg. De viktigaste är MARPOL 73/78, Östersjökonventionen och SOLAS -74. I Östersjöområdet gäller i dag Östersjökonventionen för all slags avfall från fartyg och globalt gäller för oljeutsläpp MARPOL-konventionen. MARPOL-konventionens bestämmelser om transporter i bulk av kemikalier som är farliga för den marina miljön trädde i kraft i april 1987. MARPOL-konventionen har dessutom tre frivilliga annex vilka omfattar förpackat gods som är farligt för den marina

miljön, toalettavfall respektive fasta föroreningar. Till dessa annex har ännu inte tillräckligt många stater anslutit sig varför det är osäkert när de träder i kraft.

MARPOL-konventionen har otvivelaktigt lett till att oljeutsläppen från fartyg avsevärt reducerats. Det finns skäl anta att även de övriga delarna, efter det att de trätt i kraft kommer att medverka till en förbättring av den marina miljön. Sverige bör, mot denna bakgrund, fortsätta arbetet med att få även de tre frivilliga annexen internationellt accepterade.

Enligt svensk lagstiftning skall hamnarna ta emot avfall utan kostnad för fartyget. Denna princip har från svensk sida alltid hävdats vara viktig för att förhindra utsläpp i havet. I Östersjöområdet tycks emellertid utvecklingen f.n. vara på väg åt fel håll. Detta förhållande bör tas upp på regeringsnivå i kontakterna med staterna vid Östersjön och problemet bör även belysas i kontakter med Nordsjöländer.

För närvarande är det svårt att få genom krav på nya regler inom IMO då IMO:s församling antagit en resolution som säger att implementering av de befintliga regelverken skall prioriteras framför utarbetande av nya regler. De existerande reglerna medför dock, om de tillämpas, att sjöfarten jämförd med övriga föroreningskällor med all sannolikhet bidrar med en förhållandevis ringa del till föroreningen av den marina miljön.

Samordnade mät- och övervakningsprogram för havsområdena finns främst inom Paris-, Oslo- och Helsingforskonventionerna. Det internationella havsforskningsrådet (ICES) har en betydelsefull roll i detta övervakningsarbete genom att man samordnar och utvärderar mätdata från Paris- och Oslo-konventionerna. ICES bör kunna utnyttjas effektivare bl.a. genom att ges en motsvarande roll också när det gäller Helsingfors-konventionen.

Omfattande interkalibreringar av vattenanalyser, oftast samordnade av ICES, har krävts för att åstadkomma en nödvändig kvalitetssäkring av analysdata. Motsvarande aktiviteter inom luftområdet bör, så långt möjligt, samordnas mellan Paris- och Helsingforskonventionerna och det övervakningsprogram (EMEP) som är kopplat till konventionen om långväga transporterade luftföroreningar.

Sverige har i flera fall tagit på sig en tung roll i internationellt miljövårdssamarbete, och många exempel finns på frågor som effektivt och uthålligt drivits genom betydande arbetsinsatser från svensk sida. Erfarenheterna av hittillsvarande internationellt samarbete pekar klart på att en kombination av politiskt agerande på hög nivå och handfast arbete med att ta fram vetenskapliga och tekniska beslutsunderlag är effektivt. Arbetet är i hög grad långsiktigt, och resultaten får ofta bedömas i ett tidsperspektiv av flera decennier.

Genom hög aktivitet i förhandlingar beträffande internationella överenskommelser om tekniska åtgärder, har det i flera fall varit möjligt för Sverige att skynda på en i övrigt tämligen långsam internationell process. Åtaganden att samlas in och sammanställa data om utsläpp från olika branscher, och halter av föroreningar i olika havsområden har visat sig vara ett ändamålsenligt sätt att påverka andra länder.

För att kunna driva det internationella åtgärdsarbetet framåt, är det nödvändigt att i ökad utsträckning satsa på en vetenskaplig argumentering på kvalificerad nivå. För att kunna övertyga andra länder om allvaret i de framtida miljöhoten måste de bästa forskarna medverka i det internationella samarbetet.

Naturvårdsverket har arbetat fram handlingsprogram för Helsingforskommissionen, Paris-kommissionen och Nordsjö-konferensen. Dessa handlingsplaner bör revideras och uppdateras regelbundet. Planerna bör göras

konkreta och förankras, redan på ett tidigt stadium, främst hos övriga nordiska länder, men även hos andra parter där en samsyn kan nås.

Det är viktigt att internationella initiativ följs upp med effektiva system för att genomföra och övervaka beslutade åtgärder på det nationella planet.

Andra utredningar

Den s.k. Heurgrenska utredningen om miljövärdens organisation har nyligen avlämnat sitt betänkande För en bättre miljö (SOU 1987:32) jämte sammanställningen Miljövärdsfamiljen (SOU 1987:36). Utredningens uppgift har i första hand varit att göra en samlad översyn av miljövärdens organisation i Sverige avseende bl.a. arbetsfördelningen och samverkan mellan olika parter. I betänkandet görs en genomgång av ansvarsfrågorna i miljövärdens. Förslag läggs fram om myndigheternas roll i det framtida systemet. Utredningen beskriver vidare sanktionssystemet, hur det fungerar i dag och hur tillämpningen bör effektiviseras. Utredningen förordar att en genomgripande översyn av hela miljöstraffrätten inleds så snart som möjligt. I avvaktan på en sådan översyn föreslås att bestämmelserna i miljöskyddslagen ges en tydligare utformning.

Miljöskadefondsutredningen har i sitt betänkande Miljöskadefond (SOU 1987:15) föreslagit att en miljöskadefond bildas. Från fonden skall ersättning kunna lämnas för person- eller sakskador som orsakats av miljöstörningar i de fall när skadestånd enligt miljöskadelagen (1985:225) inte betalas eller kan utgå till den skadelidande. Fondens medel skall också kunna bekosta sådana återställnings- eller saneringsåtgärder som är angelägna från miljöskyddssynpunkt. Fonden föreslås bli finansierad av avgifter som läggs på större utsläpp av vissa miljöfarliga ämnen såsom svavel, fosfor, kadmium, kvicksilver och koppar.

De nämnda utredningarna bereds för närvarande i regeringskansliet. Utredningen om miljöorganisationen ligger fortfarande under remissbehandling. Vid öppnandet av innevarande riksmöte meddelade statsministern att en miljöpolitisk proposition kommer att föreläggas riksdagen under våren. I propositionen föreslås åtgärder mot luftföroreningar, försurning samt mot gamla giftupplag. Vidare föreslås insatser för att rena hav, sjöar och vattendrag.

Utskottet

I betänkandet behandlar utskottet ett antal motioner från allmänna motions tiden 1987 med inriktning på vattenvård. Ett antal motioner om Sveriges internationella agerande i allmänt miljöpolitiska frågor och på luftvårdsområdet behandlas även. Utskottet konstaterar att regeringen aviserat en samlad miljöpolitisk proposition avsedd att läggas fram under våren 1988.

Utskottet anser att det är beklagligt att den aviserade miljöpropositionen kommer att föreläggas riksdagen så sent under våren 1988 att de eventuella förslag som kommer att redovisas inte kommer att gälla förrän under nästa valperiod. Regeringen har haft god tid på sig att redovisa förslag. Om en proposition hade förelegat skulle förslag i partimotionerna Jo704 (m), Jo707 (c), Jo803 (fp) samt Jo809 (vpk) och flera enskilda motioner kunna leda till

konkreta beslut i detta betänkande. Riksdagen bör enligt utskottets mening med anledning av dessa motioner ge regeringen till känna sin uppfattning om försenad handläggning av dessa angelägna miljöfrågor.

JoU 1987/88:11

Allmänna yrkanden om åtgärder för att förbättra havsmiljön

Enligt motion Jo707 bör riksdagen göra ett tillkännagivande om åtgärder för att minska föroreningarna av haven (yrkande 11 i berörd del). Motionärerna anger en rad olika åtgärder till vilka utskottet återkommer i det följande. Allmänna yrkanden om åtgärder för att förbättra havsmiljön framställs vidare i motion Jo732 (fp), yrkande 1, om ett miljövårdsprogram för Skagerrak och Västerhavet, i motion Jo743 (fp), om miljösituationen i Östersjön (yrkande 1), om miljökontroll av Östersjön (yrkande 2) och om inrättande av intensivstudieområden i Östersjön (yrkande 3), i motion Jo757 (fp) om handlingsprogram för Öresund, Kattegatt och Skagerrak (yrkande 1) och situationen i Östersjön (yrkande 4), i motion Jo803 (fp) om utökad och bättre samordnad kartläggning av våra kusthav (yrkande 21), i motion Jo810 (vpk) om föroreningarna i Bottniska viken (yrkande 1), i motion Jo812 (s) om föroreningarna i havsmiljön (yrkande 2), i motion Jo815 (s) om utsläpp av föroreningar i Kattegatt (yrkande 1) och i motion Jo834 om miljöövervakningssystemet för havsområdena (yrkande 10).

Utskottet delar i stort sett de bedömningar som ligger till grund för de yrkanden som framställs i motionerna. Som framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen gjorde riksdagen våren 1986 på förslag av utskottet ett uttalande av innebörd att vården av havsmiljön bör ges hög prioritet. I uttalandet underströks särskilt behovet av fortsatt forskning och av snabba åtgärder för att förbättra miljön i Östersjöområdet och Västerhavet. Regeringen tillsatte i augusti samma år en aktionsgrupp mot havsföroreningar. På uppdrag av aktionsgruppen har statens naturvårdsverk i samarbete med andra myndigheter m.fl. utarbetat en aktionsplan, vilken överlämnats till regeringen i juni 1987. Aktionsplanen kommer, tillsammans med vissa andra utredningar, att ligga till grund för en samlad miljöpolitisk proposition, vilken enligt vad statsministern meddelade i årets regeringsförklaring avses läggas fram under våren 1988. De frågor som väckts i de citerade motionerna om skydd för havsområdena i allmänhet runt Sveriges kuster har enligt utskottets uppfattning belysts väl i aktionsplanen. Av den inledningsvis lämnade redogörelsen framgår bl.a. att särskilda åtgärdsgrupper bildats för Öresund-Kattegatt-Skagerrak, för egentliga Östersjön resp. för Bottniska Viken. Med hänsyn till att hithörande frågor således är under beredning i regeringskansliet och att en proposition i ämnet kan förväntas under innevarande riksmöte bör motionerna icke föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Närsaltbelastningen

Förslag om begränsning av utsläpp av näringsämnen i havet berörs i flera motioner.

I motion Jo704 (m) framhålls att en rad bevis tagits fram för att världshaven

är påverkade. Särskilt stor är påverkan i hav med liten vattenomsättning som Östersjön, där syrebrist råder på stora områden. Periodisk syrebrist i delar av Kattegatt är känd sedan lång tid tillbaka, men större områden drabbas nu allt oftare, påpekar motionärerna. De erinrar om att man i Sverige har koncentrerat sig på att reducera fosforinnehållet i avloppsvattnet, och yrkar att samtliga svenska reningsverk efter hand bör utrustas med fungerande kvävereduktion. Det är en god början till en bättre havsmiljö (yrkande 13).

I motion Jo729 (s) erinras om att Tidån och Lidån som rinner ut i Väneren, avvattnar intensivt utnyttjade jordbruksbygder i Västergötland. Till dessa åar sker ett betydande läckage av fosfor och framför allt kväve från åkermarken. Motionärerna framhåller att även om det i första hand är fosformängden som styr produktionen i en sötvattensmiljö, kan även läckagen av kväve till sötvatten förorsaka miljöskador på sikt. Det är därför viktigt att ett samlat åtgärdsprogram mot havsföroreningar inte begränsas till saltvattenmiljön utan också innefattar de större jordbruksområdena i landet som avvattnas till de stora insjöarna.

Enligt motion Jo707 (c) bör åtgärdsprogrammet för att minska föroreningarna av haven innefatta handlingsprogram för särskilt föroreningskänsliga områden, som exempelvis Kattegatt. Kväveläckaget från industri och trafik, jordbruk och hushåll bör begränsas (yrkande 11 i berörd del). I motionen yrkas även på ett tillkännagivande om jordbruk och miljö av innebörd att odlingssystemen utvecklas så att läckaget av kväve och kemiska medel minimeras och att åkermarkens produktionsförmåga kan bevaras genom en satsning på råvaruproduktion för energi och den kemiska industrin (yrkande 14).

Ett förslag om utvidgat åtgärdsprogram för att förbättra havsmiljön i bl.a. Laholmsbukten framförs i motion Jo763 (c,m). Motionärerna föreslår utökad vallodling med framför allt lucern som kan användas för energiproduktion (metanjäsnings) och fiberråvara för massaindustrin samt odling av energiskog. Vidare är det viktigt att realistiska alternativ till intensiv spannmålsodling tas fram så att animalieproduktionen i skogs- och mellanbygder – där den ur bl.a. havsmiljösynpunkt passar bäst – inte konkurreras ut av slättbygden, framhåller motionärerna.

I motion Jo803 (fp) yrkas att Kattegatt förklaras som särskilt föroreningskänsligt område och att restriktioner skall gälla för alla skadliga utsläpp (yrkande 27). Kväveläckaget från jordbruket bör begränsas genom minskning, bättre dosering etc. av kvävegödslingen inkl. stallgödsel (yrkande 28). Regeringens åtgärd att tillfälligt minska produktionsöverskottet i jordbruket genom att betala bönderna för att lägga 100 000 ha åkerjord i träda bör enligt motionen avbrytas. När åkerjorden ligger i träda ökar sannolikt gödningen av havsområdena ytterligare, eftersom läckaget av kväve ökar, framhåller motionärerna. Det nuvarande trädetsbidraget bör i stället användas för att stimulera odling av mellangrödor som kan suga upp kvävet (yrkande 29). Ett handlingsprogram för bl.a. minskat kväveläckage, liknande det som nu upprättats kring Ringsjön och Laholmsbukten, bör komma till stånd för hela västkusten (yrkande 30). Gödselmedelsavgiften bör höjas så att den medför en påtaglig minskning av kvävegödslingen (yrkande 31).

Enligt motion Jo809 (vpk) bör riksdagen begära att ett program om

reduktion av kväveutsläpp från lantbruk, reningsverk, industrier m.m. till de berörda havsområdena görs upp före 1990 (yrkande 3).

Ett yrkande om att södra Kattegatt och Skälderviken förklaras som särskilt föroreningskänsliga områden framställs i motion Jo812 (s), yrkande 1. Ett motsvarande yrkande, omfattande Kattegatt, Öresund och Hanöbukten framställs i motion Jo834 (fp), yrkande 8. Enligt sistnämnda motion bör ett handlingsprogram mot kväveföroreningar upprättas för hela Skånekusten (yrkande 9).

Utskottet får anföra följande med anledning av de nu refererade motionerna.

Ordet *eutrofiering* kan definieras som ökad tillförsel av växtnäringssämnen som ger upphov till ökad tillväxt hos växter i det mottagande vattnet. Dessa näringsämnen är främst fosfor (P) och kväve (N) samt ibland kisel (Si).

Både fosfor och kväve har betydelse för produktionen i havsområdet, i olika grad vid olika årstider och i olika områden. I aktionsplanen framhålls att fosfor och kväve ingår i ekosystemet i mer eller mindre komplicerade kretslopp. Dessa har mycket gemensamt, men det finns bl.a. tre viktiga olikheter:

Havet har en egen självreningsförmåga när det gäller kväve. Den s.k. denitrifikationen är en process där vissa bakterier kan omvandla nitrat till elementärt kväve, som står i jämvikt med atmosfären och på detta vis lämnar det produktiva systemet i havet.

Vissa blågröna alger har förmågan att fixera luftkvävet och på så vis öka tillförseln av växttillgängligt kväve till vattnet under perioder med uttalad kvävebrist och när fosfor finns i överskott.

Fosfor fastläggs tämligen effektivt i bottensedimenten när goda syreförhållanden råder. Detta kan leda till en "laddning" av sedimenten med fosfor under goda syrebetingelser. Om sedan syrebrist uppstår fungerar sedimenten som en gödningskälla till vattenmassan såvitt avser fosfor.

Uppehållstiden för vattnet, och därmed också närsalterna, i den egentliga Östersjön, är lång. Man har beräknat att det tar 30 år innan allt vatten i Östersjön hunnit bytas ut. Detta innebär att förändringar i tillförseln av närsalter endast långsamt ger ett genomslag i eutrofieringssituationen.

Generellt sett producerar näringsrika och väl ventilerade havsområden mer fisk än näringsfattiga. Det kan antas att den stora ökning av fiskfångsterna – främst torsk och sill/strömming – som skett under senare årtionden delvis är ett resultat av eutrofiering. Samtidigt har dock stagnationsperioderna i Östersjöns bottenvatten, med uppkommen syresbrist blivit längre och utbredd sig över större områden. Även härvidlag anges eutrofieringen som anledning. Man kan frukta att en fortgående eutrofiering av Östersjön skall öka utbredningen av syrefria djupområden så att torskäggens överlevnad ytterligare försämrats.

Även i Kattegatt förekommer normalt perioder med syrebrist. Under senare år har dessa återkommit varje sensommar och höst och satts i samband med även andra uttryck för en tilltagande eutrofiering. Bl.a. spolars fintrådiga alger periodvis upp på Laholmsbukstens stränder, och även i

Skälderviken. Sammantaget ger dessa förändringar enligt aktionsplanen bilden av ett system i förändring.

Eutrofieringsbilden stämmer överens med de beräkningar som gjorts av kväve- och fosforbelastningens utveckling i Östersjön och Västerhavet. Sedan sekelskiftet beräknas belastningen av fosfor i Östersjön ha ökat åtta gånger och av kväve fyra gånger. Motsvarande siffror för Västerhavet anges i aktionsplanen till fem resp. tio gånger större än den "naturliga" Nordsjöbelastningen.

En tredjedel av den totala kvävebelastningen av Östersjön som helhet beräknas komma av direkta nedfall från atmosfären, relativt sett mer i Bottniska viken än i södra Östersjön. För fosfor anges motsvarande siffra till 8 %.

Det finns olika uppskattningar av hur stora utsläppen i Östersjön är. I det följande återges en tabell ur aktionsplanen över utsläppen av fosfor och kväve till Östersjön från samtliga strandstater år 1985 (ton/år). I tabellen återges dels de beräkningar som gjorts av Helsingforskommissionen (Helcom) och som bygger på officiell statistik från resp. länder, dels beräkningar som utförts av forskarna på Askölaboratoriet.

Källa	HELCOM-data		Askö-data	
	Totalfosfor	Totalkväve	Totalfosfor	Totalkväve
Sverige	5 700	94 000	5 200	78 000
Finland	4 400	69 000	5 300	51 000
Sovjet	5 900	130 000	8 500	150 000
Polen	12 900	110 000	43 000	390 000
Östtyskland	400	3 600	1 700	5 400
Västtyskland	2 400	16 000	3 000	22 000
Danmark	7 600	51 000	6 700	49 400
Summa	38 700	473 600	71 400	745 400

Uppskattningar av den nuvarande belastningen av fosfor och kväve på (ton/år).

Kattegatt och Skagerrak redovisas i följande tabeller från aktionsplanen:

Kattegatt	Totalfosfor	Totalkväve
Danmark	1 850	36 000
Sverige	1 200	36 000
Atmosfär	265	15 000
Totalt	3 315	87 000

Skagerrak	Totalfosfor	Totalkväve
Danmark, Norge och Sverige	3 500	54 000
Atmosfär	325	32 000
Totalt	3 825	86 000

För den svenska västkusten gäller att närsaltförhållandena också är beroende av förhållandena i angränsande havsområden. En ökning av kvävebelastningen i Gullmarsfjorden som nyligen konstaterats, beror således enligt vad utskottet erfarit sannolikt snarare på föroreningar som förts in utifrån än på

växtnäringsläckage från kustområdet.

Det kan här även förtjäna att framhållas att den långtgående eutrofieringen av Laholmsbukten kan vara orsakad både av transport genom bl.a. Öresund av närsalter från Östersjön och av kväve- och fosforutlakning från jordbruket. En nyligen genomförd utvärdering av satellitbilder visar att Laholmsbukten inte är det område som är värst drabbat av algbloomingar i sydöstra Kattegatt. Författaren anser att bildmaterialet visar att läckaget av näringsämnen från Hallandslantbruket endast till en mindre del kan förklara blomningarna i havsområdet (SNV PM 3214).

Med hänvisning bl.a. till vad som här anförts drar naturvårdsverket slutsatsen i aktionsplanen, att de svenska åtgärderna vad gäller eutrofieringen av de öppna havsområdena i första hand bör inriktas på att förmå andra länder att minska sina utsläpp. Utskottet återkommer härtill i senare delen av detta betänkande.

Såvitt gäller de svenska kusterna bör målet enligt aktionsplanen vara att före sekelskiftet minska belastningen av kväve till hälften av nuvarande nivå och att väsentligt minska fosforbelastningen. Detta kan åstadkommas genom att ytterligare förbättra reningen i de kommunala reningsverken, framför allt genom att införa kvävereduktion i dessa. Vidare bör närsaltutsläppen från bl.a. de stora organiskkemiska industrierna i södra Sverige minskas. Stora minskningar av närsaltläckaget bör kunna åstadkommas genom åtgärder i jordbruket. I aktionsplanen konstateras att jordbruket såväl i ett nationellt som i ett internationellt perspektiv står för den dominerande tillförseln av kväve, och för en avsevärd del av tillförseln av fosfor, till vår havsmiljö. Jordbruket har, med hänsyn till havsmiljön, under lång tid utvecklats i fel riktning, och åtgärder för att minska näringsläckaget är nödvändiga. Dessa bör dels avse gödselhanteringen, dels gå ut på att hålla åkermarken bevuxen under en stor del av året. Träda bör förbjudas om den inte är bevuxen med någon täckgröda under stor del av trädesperioden, anfördes det i aktionsplanen.

Efter den svenska kusten finns vissa områden som är hårt belastade av närsalttillförsel. Där måste eutrofieringssituationen lokalt eller regionalt bedömas som mycket allvarlig. År 1986 förklarade regeringen Laholmsbukten som ett särskilt föroreningskänsligt område i enlighet med 8 a § miljöskyddslagen (den s.k. Lex Ringsjön). Sedermera har regeringen beslutat om långtgående insatser för att rädda Laholmsbukten. Kväveutsläppen i området skall på kort sikt minskas med 25 %. Fosforutsläppen skall ytterligare begränsas. Åtgärder riktas mot alla utsläppskällor av större betydelse, främst jordbruk, kommunala avloppsreningsverk och enskilda avloppsanläggningar. Restriktionerna innefattar begränsning av djurantalet, föreskrifter om gödselanvändning, om trädesbruk, om miljöskyddstillsynen samt om inriktningen av rådgivningen till jordbrukarna. Vidare skärps reglerna för avloppsreningsverk. Större reningsverk skall byggas om så att kväveutsläppen minskar med 80 % och fosforutsläppen med 90 %.

I aktionsplanen mot havsföroreningar föreslås att samma principiella ambitionsnivå som regeringen preciserat i sitt beslut om Laholmsbukten bör gälla även för Öresundsområdet, Skälderviken och de kraftigast påverkade delarna av Hanöbukten. I detalj specificerade reduktionsnivåer, tidsplaner

och tekniska lösningar måste avgöras från fall till fall efter prövning enligt miljöskyddslagens regler och med hänsynstagande till såväl lokala miljöförhållanden som tekniska och ekonomiska förutsättningar, anför det.

Utskottet får för egen del anföra följande.

Utskottet finner de förslag om handlingsprogram för särskilt föroreningskänsliga områden som framförs i motionerna Jo707 (c) yrkande 11 (i berörd del), Jo803 (fp) yrkande 27, Jo809 (vpk) yrkande 3, Jo812 (s) yrkande 1 och Jo834 (fp) yrkande 8 beaktansvärda. Som framgår av den lämnade redogörelsen har regeringen låtit utfärda regler i denna riktning för Laholmsbukten, medan aktionsplanen innehåller rekommendationer om i princip likartade program för Skälderviken, Öresund och delar av Hanöbukten. Aktionsplanen bereds i regeringskansliet med sikte på en proposition under våren 1988. Med hänsyn till att dessa frågor således är under beredning föreligger enligt utskottets mening icke anledning för riksdagen att göra något uttalande till följd av nu berörda motionsyrkanden.

Det anförda ger vid handen att även motion Jo803, yrkande 30, om handlingsprogram för hela västkusten och motion Jo834, yrkande 9, om handlingsprogram för hela Skånekusten avstyrks.

Utskottet delar i stort sett även den bedömning som framförs i motion Jo704 (m) om att svenska reningsverk skall utrustas med fungerande kvävereduktion. Den omfattande utbyggnad av reningsverken i Sverige som ägde rum under 1960- och 1970-talen var när det gäller näringsämnen i första hand inriktad på fosforering. Enligt aktionsplanen förutsätter ett genomförande av det mål som satts upp, nämligen att förhindra en eutrofierad situation i öppna havet och att åstadkomma en halvering av kvävebelastningen vid de svenska kusterna, att kvävereduktion införs i de kommunala reningsverken. Med hänvisning till att även denna del av aktionsplanen bereds inför den aviserade propositionen påkallas ingen riksdagens ytterligare åtgärd med anledning av motionen såvitt nu är i fråga (yrkande 13).

Med anledning av motion Jo729 (s) om åtgärder mot kväveläckage i sötvatten får utskottet erinra om att det tillägg till miljöskyddslagen om åtgärder i särskilt föroreningskänsliga områden som gjordes hösten 1984 (prop. 1984/85:10, JoU 10) var direkt föranlett av eutrofiering i ett insjösystem och efter detta kom att benämnas Lex Ringsjön. Utskottet instämmer i motionärernas påpekande av vikten att aktionsplanen icke ensidigt inriktas mot havsområdena utan att även eutrofieringstendenserna och andra föroreningar av de stora sjösystemen beaktas. Något särskilt riksdagsuttalande härom synes icke påkallat.

Utskottet kan även i viktiga delar ansluta sig till vad som sägs i motionerna Jo707 (c), yrkande 14, Jo763 (c,m) och Jo803 (fp) yrkandena 28, 29 och 31 om jordbruket och miljön. Motionerna kan i stor utsträckning sägas gå ut på att minska läckaget av växtnärsämnen och giftiga kemikalier till floder, sjöar och hav. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att aktionsplanen bör ses som ett led i ansträngningarna för att minska föroreningarna. Avsikten är att den efter hand skall revideras, med hänsyn till den fortsatta utvecklingen. Som framhålls i motion Jo707 är det angeläget att minska användningen av bekämpningsmedel i jordbruket. Kemikalieinspektionen har tillsammans

med lantbruksstyrelsen och naturvårdsverket regeringens uppdrag att genomföra en halvering av bekämpningsmedelsanvändningen. Likaså är det angeläget att kadmiumhalten i handelsgödseln bringas ned. Något särskilt uttalande med anledning av motion Jo707 i nu berörd del synes icke påkallat.

Förslag till alternativ användning av åkerjorden av bl.a. det slag som framförs i motion Jo763 som komplettering till åtgärdsprogrammet för Laholmsbukten torde även, liksom frågan om växtnärläckage över huvud, komma att beaktas i samband med den vidare beredningen av aktionsplanen. Utskottet är icke berett att i förevarande sammanhang ta ställning till de konkreta förslag som framställs i motionen. Denna avstyrks.

Något särskilt uttalande av riksdagen med anledning av motion Jo803 yrkande 28 om begränsning av kväveläckaget från jordbruket synes heller icke påkallat.

Förbud mot träda som icke besås med täckgröda har utfärdats som ett led i restriktionerna i Laholmsbukten. Även den s.k. spannmålsgruppen, som tillsatts av regeringen för att föreslå åtgärder som kan minska spannmålsöverskottet, tar upp frågan om träda med täckgröda i sin rapport nr 3 (Ds Jo 1987:2). För 1988 års odlingssäsong förordar gruppen att friställd spannmålsareal som inte används för någon gröda bör vara besädd med täckgröda. Med hänsyn till merkostnaden för täckgröda anser gruppen att det för år 1988 bör utgå förhöjd trädesersättning. Regeringen har beslutat i enlighet med spannmålsgruppens förslag. Med hänvisning härtill avstyrks motion Jo803 yrkande 29.

Även den fråga om höjd gödselmedelsavgift som tas upp i motion Jo803, yrkande 31, är föremål för utredning, i den s.k. intensitetsutredningen som tillsattes av regeringen i juni 1987. Utredningen beräknas komma att avlämna sitt betänkande under de närmaste dagarna. Motionsyrkandet avstyrks med hänsyn härtill.

Stabila organiska ämnen m.m.

I aktionsplanen framhålls att flertalet av de allvarliga miljögiftproblem som hittills uppträtt har sin grund i utsläpp av stabila organiska ämnen som tillverkat av människan. Exempelvis innehåller torsklever från vissa områden i Östersjön så höga halter av organiska miljögifter att livsmedelsverket föreskrivit om konsumtionsbegränsningar.

Noggranna analyser visar på förekomst av toxafen och andra stabila bekämpningsmedel i fåglar och marina organismer, trots att medlen aldrig använts i Sverige. Det är troligen fråga om långväga lufttransport.

De senaste årens mätresultat från programmet för övervakning av miljökvalitet (PMK) visar att halterna av DDT (DDE) och PCB i vissa av Östersjöns organismer, efter många års nedgång, åter börjat stiga. Detta tyder på att det fortfarande tillförs PCB och DDT till Östersjön. Dock vet man inte var källorna finns.

Östersjöns sälstam är utrotningshotad. Hotet har samband med fortplantningen. Dock känner man inte med säkerhet hela orsakskedjan, anförs det i aktionsplanen.

I följande tabell ges några exempel på halter av klorerade organiska

Ämnesgrupp	Fisk	Säl
Polyklorerade bifenylter (PCB)	5 000	100 000
Polyklorerade kamfener (PCC)	5 000	5 000
Polyklorerade naftalener (PCN)	30	20
Dioxiner (TCDD-ekv.)	0,1	0,1

Enligt aktionsplanen kommer ett långsiktigt miljöhot att kvarstå så länge stabila organiska miljögifter släpps ut till våra havsområden. En åtgärdsstrategi måste därför utgå från behovet av att eliminera tillförseln av sådana ämnen till miljön. Målet måste inte minst på grund av brist på kunskap och teknik ses på relativt lång sikt. En effektiv nationell och internationell policy måste bygga på principen att så snabbt som möjligt identifiera och åtgärda stora källor.

I några motioner yrkas på åtgärder beträffande stabila organiska ämnen.

Enligt motion Jo707 yrkande 11 i berörd del bör åtgärder vidtas för att begränsa utsläppen av organiska klorföreningar, klor, kolväten och tungmetaller.

Enligt motion Jo803 bör riksdagen göra ett uttalande om kraftfulla åtgärder för att omedelbart väsentligt minska och efter hand helt eliminera utsläppen av en stor mängd svårnedbrytbara substanser från massaindustrierna – främst blekeriprocesserna – längs Östersjöns, Bottenhavets och Bottenvikens kuster (yrkande 25).

Utskottet finner motionärernas yrkanden väl motiverade. Som framgår av den lämnade redogörelsen för aktionsplanen föreslås där en åtgärdsstrategi för att kraftigt reducera och på sikt eliminera tillförseln av organiska miljögifter till miljön. När det gäller skogsindustrins utsläpp har utskottet erfarit att regeringen nyligen har skärpt utsläppsvillkoren för ett par skogsindustrier – sulfatfabrikerna i Mönsterås och Askersund. Därmed har regeringen slagit fast principen att utsläppen av klorerad organisk substans måste minskas kraftigt. Enligt ett uttalande av miljö- och energiministern kommer regeringen att ta ställning till mer långsiktiga utsläppskrav i den miljöpolitiska proposition som skall presenteras efter årsskiftet. Enligt utskottets mening blir därigenom motionernas syfte i berörda delar väsentligen tillgodosett. Något riksdagsuttalande i frågan påkallas således icke.

I motion Jo790 (m) yrkas att snabba åtgärder vidtas för att eliminera PCB-förekomst i sjöar och vattendrag.

Utskottet ser allvarligt på förekomsten av PCB i naturen. Även om användningen av PCB i nya installationer förbjudits i Sverige finns det fortfarande stora mängder i omlopp i tekniska utrustningar m.m., och ökande mängder tillförs avfallsdeponierna. Det problem som särskilt uppmärksammas i motionerna hänger samman med PCB-utsläpp från pappersbruk som använder returpapper. PCB-källan är i dessa fall returpapperets innehåll av självkopierande papper, som användes i stor utsträckning i slutet av 1960-talet och i början av 1970-talet. Sedan förhöjda halter PCB konstaterats i fisk nedströms några returpappersbruk har åtgärder vidtagits

för att stoppa användningen av de kontorsreturer som visade sig vara källan till PCB-förekomsten. Enligt aktionsplanen kommer sanering av vissa PCB-haltiga bottensediment att krävas innan miljösituationen åter kan anses vara tillfredsställande. Med hänsyn till att frågan uppmärksammats i aktionsplanen där åtgärder förutses anser utskottet icke att motionen påkallar något uttalande av riksdagen.

I motion Jo802 (c) yrkas att analysresurserna för analys av dioxin förstärks (yrkande 4) samt att bindande gränsvärden fastställs för dioxin (yrkande 5). Enligt motion Jo803 (fp) bör utsläpp av dioxin stoppas.

Utskottet får erinra om att riktlinjer för utsläpp av dioxin vid avfallsförbränning nyligen fastställts (skr. 1986/87:157, JoU 1987/88:2). Regeringen har vidare i förslaget till tilläggsbudget I för innevarande budgetår (prop. 1987/88:25) föreslagit riksdagen att anslå 7,5 milj. kr. på årsbasis för köp av analyser av sådana organiska miljögifter som kan vara höggradigt giftiga i mycket låga halter eller små mängder, dvs. främst dioxiner. Enligt utskottets mening kommer genom de sålunda vidtagna resp. föreslagna åtgärderna motion Jo802 att i stor utsträckning tillgodoses såvitt avser yrkandena 4 och 5.

Att som yrkas i motion Jo803 helt eliminera uppkomsten av dioxiner i samband med förbränning torde icke vara möjligt med nu känd teknik. Motionen avstyrks såvitt nu är i fråga (yrkande 26).

Enligt motion Jo709 (fp) bör gränsvärden sättas för högsta acceptabla halt av bekämpningsmedel i sjöar, vattendrag och grundvattentäkter. Utskottet har med anledning av motionen inhämtat att man inom statens livsmedelsverk har inställningen att bekämpningsmedelsrester över huvud taget icke bör accepteras i vattnet. Frågan aktualiseras i samband med de överväganden som görs i kemikalieinspektionen för att genomföra det program om halvering av bekämpningsmedel som initierats av regeringen (jfr JoU1987/88:6). Med det anförda avstyrks motionen.

Enligt motion Jo822 (fp) bör användningen av glykol utredas och dess miljöeffekter utredas samt förslag till åtgärder läggas fram. Utskottet har med anledning av denna motion erfarit att utredning pågår inom statens naturvårdsverk om ev. negativa följder av glykol. Om så befinns påkallat kommer naturvårdsverket att lägga fram förslag till åtgärder. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen.

Övriga vattenvårdsfrågor

I motion Jo732 (fp) begärs att ansvariga länsorgan och andra berörda myndigheter ges direktiv om att kända föroreningskällor saneras och att miljöbrott beivras (yrkande 2).

Utskottet får erinra om att den s.k. Heurgrenska organisationsutredningen, för vilken utskottet redogjort inledningsvis, framlagt förslag om ansvarsfördelningen inom miljövårdsorganisationen i syfte att effektivisera miljövården. När det gäller beivrande av miljöbrott föreslår utredningen att en genomgripande översyn av hela miljöstraffrätten inleds så snart som möjligt. I avvaktan på en sådan översyn föreslår utredningen att bestämmelserna i miljöskyddslagen ges en tydligare utformning. Straffvärdet av brott mot

miljöskyddslagen bör markeras ytterligare, anför utredningen. Utredningens betänkande bereds i regeringens kansli med sikte på en proposition under våren 1988. Med hänsyn härtill saknas enligt utskottets mening skäl för riksdagen att göra något uttalande med anledning av motionen i berörd del.

I motionerna Jo417 (fp), yrkande 2, och Jo814 (m) yrkas på åtgärder till skydd för grunda vikar, vilka i naturligt tillstånd har betydelse som reproduktions- och uppväxtområden för fisk förutom att de utgör de bästa fiskeplatserna för ål under försommaren. Enligt motionerna har många dylika vikar förstörts under senare år genom att de muddrats upp för att bli hamnar för nöjesbåtar.

Utskottet anser liksom motionärerna att det är angeläget att de ursprungliga värden som grunda vikar har för fiskreproduktion och som fiskeplatser skyddas mot exploatering. Enligt vattenlagen gäller att vattenföretag av det slag som anges i motionerna skall prövas av vattendomsstol. Därvid skall regelmässigt fiskeristyrelsen ges tillfälle att yttra sig. Dessutom har länsstyrelsen möjlighet att tillämpa naturvårdslagen i dylika fall. Enligt vad utskottet erfarit har så skett bl.a. i Bohuslän. Något riksdagsuttalande med anledning av motionerna i nu berörd del ter sig mot bakgrund härav icke påkallat.

I motion Jo803 (fp) yrkas att en övergång till kalk som fällningskemikalie i kommunala reningsverk stimuleras.

Statligt stöd till kalkning av sjöar och vattendrag kan lämnas vid övergång till kalkfällning i reningsverk som ligger vid vatten med svag alkalinitet. Bidrag härtill har lämnats bl.a. i Hallands län, och effekterna har studerats vid tio reningsverk som faller med kalk. Erfarenheterna är övervägande positiva. Under innevarande budgetår planeras ytterligare några reningsverk bli ombyggda med stöd av statsbidrag. Enligt vad utskottet erfarit är det mest i reningsverk vid mindre recipienter som en omläggning av fällningskemikalien aktualiseras. Den fråga som väckts i motionen är således föremål för miljömyndigheternas aktiva uppmärksamhet. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionen såvitt nu är i fråga (yrkande 20).

I motion Jo833 (fp) yrkas på ett tillkännagivande om länets miljöproblem (Stockholms). Motionärerna anser bl.a. att framtida miljöproblem bör analyseras, att oljetransporter i skärgården utgör ett hot och att naturen bör skyddas.

Utskottet finner det knappast meningsfullt att på grundval av motionens allmänna uttalanden ta upp till behandling de omfattande och förvisso viktiga miljöproblem som finns i storstadsområdet. Motionen avstyrks.

Internationellt samarbete till skydd för Östersjöområdet och Nordsjön

Det internationella samarbetet till skydd för Östersjöområdet och Nordsjön inkl. Skagerrak tas upp i ett antal motioner.

Allmänna yrkanden om förstärkt internationellt samarbete för att rädda miljön i Östersjön och Nordsjön framställs i motionerna Jo417 (fp), yrkande 1, Jo743 (fp), yrkande 6, Jo803 (fp), yrkande 22, Jo813 (m) och Jo834 (fp), yrkande 11. Enligt motion Jo803 bör ett särskilt uttalande göras om

internationellt samarbete mellan Östersjöstaterna för att minska utsläppen av klorerade substanser och giftiga tungmetaller (yrkande 24).

I några motioner betonas det nordiska samarbetet, både inom ramen för Nordiska rådet och bilateralt. Det gäller motion Jo714 (c), yrkande 2, Jo809 (vpk), yrkande 1 och Jo815 (s), yrkande 2.

De internationella Nordsjökonventionerna (Oslokonventionen, Pariskonventionen) är föremål för yrkanden i motionerna Jo707 (c), yrkande 11 delvis, Jo714 (c), yrkande 1 och Jo757 (fp), yrkande 3. Enligt motionärerna bör en särskild Nordsjökommission sättas upp för att övervaka konventionernas efterlevnad, som pendang till Helsingforskommissionen för Östersjöområdet. Enligt motion Jo707 bör vidare Oslokonventionen kompletteras så att all miljöfarlig dumpning förbjuds liksom förbränning av avfall till havs.

Utskottet får anföra följande.

Som inledningsvis framhållits uttalade riksdagen våren 1986, på utskottets förslag, att vården av havsmiljön skulle prioriteras. Krav skulle ställas icke blott på åtgärder och forskning inom Sverige utan även på motsvarande åtgärder från grannländernas sida. I den aktionsplan mot havsföroreningar som aktionsgruppen framlade i juni 1987 betonas nödvändigheten av att åtgärder i alla grannländer måste till för att åstadkomma en förbättring av havsmiljön. Aktionsplanen innehåller såväl en redovisning av det internationella samarbete som institutionaliserats som även förslag till Sveriges internationella agerande på vattenvårdsområdet. I inledningen till detta betänkande har en sammanfattning av aktionsplanens innehåll återgetts vad gäller det internationella samarbetet.

Enligt utskottets mening ligger förslagen i motionerna Jo417 (yrkande 1), Jo743 (yrkande 6), Jo803 (yrkandena 22 och 24), Jo813 och Jo834 (yrkande 11) väl i linje med vad som föreslås i aktionsplanen. Denna kommer som tidigare nämnts att ligga till grund för delar av regeringens miljöpolitiska proposition våren 1988. Med hänsyn till att dessa frågor, sedan de vederbörligen remissbehandlats och övervägts i regeringens kansli, åter torde komma att föreligga för riksdagens behandling under innevarande riksmöte saknas enligt utskottets mening skäl för riksdagen att för närvarande göra något uttalande med anledning av motionerna.

Vad utskottet anfört om de motioner som inriktats mot internationellt samarbete i allmänhet gäller även för de motioner som tar sikte på i första hand det nordiska samarbetet. Ett omfattande samarbete mellan de nordiska länderna äger rum på miljövårdens område inom ramen för den nordiska ämbetsmannakommittén, och även på Nordiska rådsnivån. Vid sidan härav förekommer, som framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen, bilateralt samarbete med de olika nordiska länderna. Utskottet förordar mot bakgrund av det anförda att även motionerna Jo714 (yrkande 2), Jo809 (yrkande 1) och Jo815 (yrkande 2) lämnas utan någon ytterligare riksdagens åtgärd.

När det gäller Nordsjökonventionerna och det förslag som framförts i flera motioner om bildandet av en särskild Nordsjökommission vill utskottet erinra om det samarbete som äger rum sedan några år mellan Nordsjöstaternas miljöministrar i form av särskilda Nordsjökonferenser. Vid dessa behandlas framför allt de frågor som hör samman med Pariskonventionen

om utsläpp i havet från landbaserade källor, men även Oslokonventionens regler om dumpning till havs liksom Bonn-överenskommelsen om bekämpning av utsläpp av bl.a. olja från fartyg. Enligt vad utskottet erfarit kommer ett förslag om totalförbud mot dumpning till havs att behandlas vid det möte med Nordsjökonferensen som skall äga rum i slutet av november 1987. Utskottet har, då frågan om en särskild Nordsjökommission tidigare varit uppe till behandling med anledning av motioner, utgått från att initiativ till förmån för en enhetlig organisation av Nordsjösamarbetet tas därest en sådan beräknas leda till en bättre utveckling av miljöskyddet än nuvarande system. Utskottet finner icke skäl ändra på denna ståndpunkt. Något uttalande av riksdagen med anledning av motionerna Jo707 (yrkande 11 i berörd del), Jo714 (yrkande 1) och Jo757 (yrkande 3) påkallas således inte.

I två motioner yrkas på åtgärder för att påverka fartygsbefälhavare att avstå från miljöstörande utsläpp. Enligt motion Jo806 (fp) bör sjöfartsverket i samråd med naturvårdsverket ta fram och distribuera aktuell information till utländska fartyg som trafikerar svenska hamnar om gällande lagstiftning avseende nedskräpning till havs samt informera om på vilket sätt den svenska västkusten har drabbats (yrkande 1). Vidare bör riksdagen begära förslag om bättre mottagningservice för handelsfartygens avfall (yrkande 2).

Utskottet har med anledning av motionen inhämtat att Helsingforskommissionen utarbetat och distribuerat informationsmaterial till sjöfartsbranschen om de regler som gäller mot nedskräpning och miljöförorening till havs. En särskild informationskampanj har förts på västkusten av stiftelsen Håll Sverige rent. Regler om mottagningservice för avfall från fartyg som ligger i hamn lämnas i renhållningsförordningen (1979:904). Kommunerna har enligt förordningen skyldighet att ge sådan service. Med det anförda avstyrks motionen.

Enligt motion Jo807 (c) bör förutsättningarna prövas att via internationella avtal bojkotta (svartlista) rederier som på säkra grunder ertappas med miljöskadande verksamhet.

Utskottet har inhämtat att ett avtal träffats mellan bl.a. Nordsjöstaternas sjöfartsmyndigheter om information via ett datoriserat system om resultatet av inspektion av fartyg i hamn som skall utföras enligt den internationella sjöfartsorganisationens bestämmelser. Med hjälp av dessa informationer har man enligt uppgift vissa möjligheter att för inspektion kvarhålla och närmare kontrollera fartyg som misstänks ha gjort sig skyldiga till oljeutsläpp e.d. Åtgärder av det slag som föreslås i motionen synes icke ha övervägts. Utskottet är heller icke berett att förorda riksdagens bifall till motionen. Den avstyrks således.

Sveriges internationella miljöagerande (allmänt)

I några motioner framställs yrkanden om det svenska miljöpolitiska agerandet gentemot omvärlden. Enligt motion Jo707 (c) bör riksdagen uttala att Sveriges internationella miljöagerande bör förstärkas. Motionärerna hävdar att Sverige tidigare intagit en tätposition i miljöarbetet men nu snarare framstår som en passiv observatör (yrkande 1).

Utskottet vill med anledning av motionsyrkandet erinra om att regeringen

vid årsskiftet inrättade ett särskilt miljö- och energidepartementet för att markera den vikt den fäster vid bl.a. miljöfrågorna. Enligt utskottets mening följer regeringen en klar politisk linje för Sveriges internationella agerande i miljöfrågor. En viktig del av denna politik är att verka för internationellt bindande åtaganden för begränsning och kontroll av sådana utsläpp i atmosfären och haven som negativt påverkar den svenska miljön. Inom ramen för denna politik arbetar regeringen aktivt för att få till stånd rättsliga och operativa instrument för att bemästra globala och regionala miljöproblem. Ett led i arbetet består i att stärka samordningen i fråga om Sveriges agerande i FN och dess fackorgan samt i andra internationella organisationer, framför allt OECD, i syfte att verka för att det internationella arbetet inriktas på åtgärder som främjar en god miljö och bidrar till en hållbar ekonomisk utveckling. Även i det internationella utvecklingssamarbetet verkar Sverige för att största möjliga miljöhänsyn tas.

Utskottet erinrar om att regeringen avser lägga fram en miljöpolitisk proposition under innevarande riksmöte. Därvid torde även det internationella miljöpolitiska agerandet komma att närmare behandlas. Bl.a. torde riksdagen få anledning att ta ställning till förslag som lagts fram av världskommissionen för miljö och utveckling, den s.k. Brundtlandkommissionen, vilken avgivit sitt betänkande i mars 1987. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Jo707 såvitt nu är i fråga (yrkande 1).

I motionen begärs vidare att regeringen tar initiativ till en internationell konferens om miljö- och naturresurshushållning (yrkande 2). Ett likartat yrkande återfinns i motion Jo803 (fp) yrkande 61.

Frågan om en internationell miljö- och naturresurskonferens har tidigare varit föremål för övervägande i riksdagen. En motion i samma riktning avslogs hösten 1986 med hänvisning till att man borde förvissa sig om att en sådan konferens blir meningsfull, innan någon inbjudan utfärdas (JoU 1986/87:6). I den nyss nämnda Brundtlandkommissionens betänkande föreslås att FN:s generalförsamling efter övervägande lägger kommissionens rapport till grund för ett FN-program för en hållbar utveckling. Särskilda uppföljningskonferenser kan enligt rapporten hållas på regional nivå. Efter viss tid bör en internationell konferens kallas samman för att syna de framsteg som gjorts och samtidigt bilda utgångspunkt för fortsatta ansträngningar för att fullfölja det mänskliga framåtskridandet. I sitt tal inför årets generalförsamling framhöll utrikesministern att Sverige är redo att åter stå som värd för en sådan konferens år 1992, om det finns önskemål därom.

Utskottet finner att frågan om en ny internationell konferens om miljön således länkats in i FN:s beredningsområde genom världskommissionens förslag. Från svensk sida har förklaring avlåtits att man är beredd åta sig värdskapet. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motionerna såvitt nu är i fråga synes icke påkallad.

I motion Jo707 (c) yrkas även att riksdagens beslut om en internationell luftvårdsfond fullföljs (yrkande 4). Enligt motion Jo803 (fp) krävs ökad svensk aktivitet för att begränsa gränsöverskridande luftföroreningar (yrkande 11).

Riksdagen uttalade våren 1985 att regeringen borde vidare överväga ett motionsförslag att genom avgiftsuttag bygga upp en internationell luftvårds-

fond. I en interpellationsdebatt framhöll miljö- och energiministern nyligen att frågan övervägs av regeringen. Möjligheterna att upprätta en sådan fond m.m. diskuteras i Genève inom FN:s konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar. Samtidigt framhöll miljöministern att motståndet mot förslaget varit mycket starkt. Mot den bakgrunden fick man se statsministerns meddelande i regeringsförklaringen vid riksmötets öppnande att ett förslag om ett internationellt miljötekniskt institut med säte i Stockholm kommer att föreläggas riksdagen.

Utskottet finner att motionerna i nu berörda delar kan besvaras med vad sålunda redovisats.

I ett par motioner yrkas på att åtgärder vidtas mot Storbritannien och Polen. Dessa länder har icke biträtt det tilläggsprotokoll till konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar i vilket staterna förbinder sig att minska sina svavelutsläpp med 30 % fram till år 1995.

I motion Jo802 (c) begärs att kraftigare påtryckningar skall utövas på Storbritannien för att ytterligare minska svavelutsläppen. Motionärerna anser angeläget att Storbritannien och Polen reducerar sina utsläpp. Enligt motion Jo803 (fp) bör talan väckas mot Storbritannien och Polen vid Internationella domstolen i Haag för dessa länders föroreningar av andra länders territorier. Motionärerna föreslår vidare att ett tekniskt och ekonomiskt avtal sluts med Polen på miljöskyddsområdet (yrkande 10).

Statens naturvårdsverk har enligt Aktionsplan 87 (SNV rapport 3379) mot luftföroreningar och försurning beräknat att svavelnedfallet över Sverige från utsläpp i Polen år 1985 uppgick till 26 000 ton och från Storbritannien till 15 000 ton. Siffrorna skall jämföras med en beräknad total deposition i Sverige av 331 000 ton svavel. Enligt den prognos för utvecklingen fram till 1995 som samtidigt redovisas minskar den totala svavelbelastningen över Sverige, medan nedfallet härrörande från Polen och England under den närmaste femårsperioden tenderar att öka för att först därefter långsamt minska.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att en minskning av de båda ländernas utsläpp är angelägen. Enligt vad utskottet erfarit förs kontinuerligt frågan om svaveltransporten från Polen och Storbritannien upp vid samtal och förhandlingar i miljövårdsfrågor som svenska officiella representanter för med resp. länders företrädare. Enligt utskottets mening föreligger med hänsyn härtill icke skäl för riksdagen att göra något uttalande med anledning av motion Jo802 i nu berörd del.

Utskottet har vidare inhämtat att inledande av ett rättsligt förfarande för att ställa de båda länderna till svars för deras föroreningar av andra länders territorier skulle ställa stora krav på bevisning och kräva mycket stora utredningsresurser. Utskottet är icke berett att på grundval av motionen förorda sådana åtgärder. När det gäller motionärernas förslag om ett avtal med Polen på miljöskyddsområdet har utskottet erfarit att ett sådant avtal ingåtts i oktober 1986 inom ramen för överenskommelsen med Polen om ekonomiskt och tekniskt-vetenskapligt samarbete. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Jo803 såvitt nu är i fråga (yrkandena 9 och 10).

I motionerna Jo750 (fp), yrkande 1 och Jo835 (m), yrkande 3 framställs

yrkanden om intensifiering av det internationella arbetet för att minska utsläppen av luftföroreningar. Som bakgrund till yrkandena framhåller motionärerna de skador som åsamkats Skånes skogar, vilka skador anses delvis ha förorsakats av luftföroreningar som förts in från andra europeiska länder.

Utskottet delar motionärernas oro för skogens fortlevnad. Som framgår av vad som tidigare anförts övar regeringen en aktiv verksamhet för att påverka den internationella utvecklingen i riktning mot minskade utsläpp av föroreningar. Någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motionerna synes mot den bakgrunden icke påkallad.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *tidpunkten för framläggande av miljöproposition* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

2. beträffande *åtgärder för havsmiljön*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo707 yrkande 11 i berörd del, 1986/87:Jo732 yrkande 1, 1986/87:Jo743 yrkandena 1–3, 1986/87:Jo757 yrkandena 1 och 4, 1986/87:Jo803 yrkande 21, 1986/87:Jo810 yrkande 1, 1986/87:Jo812 yrkande 2, 1986/87:Jo815 yrkande 1 och 1986/87:Jo834 yrkande 10,

3. beträffande *närsaltbelastningen*

a) att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo704 yrkande 13 om kvävereduktion i reningsverk,

b) att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo729 om åtgärder i sötvatten,

4. beträffande *särskilt föroreningskänsliga områden*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo707 yrkande 11 i berörd del, 1986/87:Jo803 yrkandena 27 och 30, 1986/87:Jo809 yrkande 3, 1986/87:Jo812 yrkande 1 och 1986/87:Jo834 yrkandena 8 och 9,

5. beträffande *jordbruk och miljö*

a) att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo707 yrkande 14,

b) att riksdagen avslår motion 1986/87:JoJo763,

c) att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo803 yrkandena 28, 29 och 31,

6. beträffande *stabila organiska ämnen*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo707 yrkande 11 i berörd del och 1986/87:Jo803 yrkande 25,

7. beträffande *PCB i sjöar och vattendrag*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo790,

8. beträffande *dioxin*

a) att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo802 yrkandena 4 och 5,

b) att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo803 yrkande 26,

9. beträffande *gränsvärde för bekämpningsmedel i vatten*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo709,

10. beträffande *glykol*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo822,

11. beträffande *sanering och beivrande av miljöbrott*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo732 yrkande 2,

12. beträffande *skydd av grunda vikar*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo417 yrkande 2 och 1986/87:Jo814.

13. beträffande *kalkfällning i reningsverk*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo803 yrkande 20,

14. beträffande *miljöproblem i Stockholms län*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo833,

15. beträffande *förstärkt internationellt samarbete*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo417 yrkande 1, 1986/87:Jo743 yrkande 6, 1986/87:Jo803 yrkandena 22 och 24, 1986/87:Jo813 och 1986/87:Jo834 yrkande 11,

16. beträffande *nordiskt samarbete*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo714 yrkande 2, 1986/87:Jo809 yrkande 1 och 1986/87:Jo815 yrkande 2,

17. beträffande *en Nordsjökommission*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo707 yrkande 11 i berörd del, 1986/87:Jo714 yrkande 1 och 1986/87:Jo757 yrkande 3,

18. beträffande *miljöstörande utsläpp från fartyg*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo806,

19. beträffande *bojkott av rederier*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo807,

20. beträffande *Sveriges internationella miljöagerande*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo707 yrkande 1,

21. beträffande *internationell miljökonferens*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo707 yrkande 2 och 1986/87:Jo803 yrkande 61,

22. beträffande *en internationell luftvårdsfond m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo707 yrkande 4 och 1986/87:Jo803 yrkande 11,

23. beträffande *påtryckningar på Storbritannien*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo802 yrkande 2,

24. beträffande *talán mot Polen och Storbritannien m.m.*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo803 yrkandena 9 och 10,

25. beträffande *internationella arbetet mot luftföroreningar*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo750 yrkande 1 och 1986/87:Jo835 yrkande 3.

Stockholm den 17 november 1987

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Håkan Strömberg (s), Sven Eric Lorentzon (m), Ove Karlsson (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Ingvar Eriksson (m), Åke Selberg (s), Jan Jennehag (vpk), Leif Marklund (s), Anders Castberger (fp), Bertil Jonasson (c) och Lars Hjertén (m).

1. Tidpunkten för framläggande av miljöproposition (mom. 1)

Håkan Strömberg, Ove Karlsson, Martin Segerstedt, Jan Fransson, Margareta Winberg, Åke Selberg och Leif Marklund (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet anser" och på s. 11 slutar med "angelägna miljöfrågor" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att de motioner som behandlas i betänkandet framlagts under allmänna motionstiden i januari 1987. Motionsbehandlingen uppsköts till hösten efter enhälligt beslut i utskottet. Riksdagens begäran om forskning och snabba åtgärder för att råda bot på havsföroreningarna framställdes i maj 1986. Regeringens aktionsgrupp tillsattes samma sommar, och naturvårdsverket framlade sin omfattande aktionsplan på försommaren 1987. Denna kommer under våren 1988 att, tillsammans med ett antal andra utredningar och efter en stor remissomgång, ligga till grund för en samlad miljöpolitisk proposition. Flera frågor som tas upp i motionerna kommer på så sätt att undergå en genomgripande beredning innan de kommer upp för behandling och beslut av riksdagen.

Utskottet erinrar vidare om att regeringen under innevarande år, utan att avvakta den aviserade miljöpropositionen, tagit initiativ till åtgärder såväl inom landet som tillsammans med övriga nordiska länder, bilateralt och i samnordiska sammanhang, för att minska förorenande utsläpp till havsområdena m.m.

Riksdagen bör med hänvisning till vad utskottet anfört icke göra något särskilt uttalande om tidpunkten för den kommande miljöpropositionen.

dels att utskottets hemställan under 1 bort utgå.

2. Närsaltbelastningen (mom. 3 a)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "yrkande 13" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar --- (lika med utskottet) --- kommunala reningsverken. Utskottet vill i sammanhanget betona vikten av att även våra grannländer förbättrar sina reningsverk. Som motionärerna framhåller har exempelvis Norge ännu olösta problem på detta område. Avloppsvatten från flera hundra tusen människor går orenat ut i havet. Föroreningarna drabbar framför allt Bohuslänns kust. Det är angeläget att regeringen ägnar särskild uppmärksamhet åt dessa frågor. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo704 såvitt nu är i fråga (yrkande 13) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 a bort ha följande lydelse:

3 a. beträffande *närsaltbelastningen*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1986/87:Jo704 yrkande 13 om kväve-reduktion i reningsverk,

3. Jordbruk och miljö (mom. 5 a)

JoU 1987/88:11

Karl Erik Olsson och Bertil Jonasson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 16 med "Utskottet kan" och slutar på s. 17 med "icke påkallat" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan --- (lika med utskottet) --- bekämpningsmedel i jordbruket bringas ned. Åkermark är globalt sett en knapp och minskande resurs. Åkermarken skall därför utnyttjas så att den ger största möjliga samhällsnytta, samtidigt som den långsiktiga produktionsförmågan upprätthålls. De ämnen som används i jordbruket får inte förorsaka påtagliga eller bestående skador i miljön. Växter och djur som är knutna till jordbrukslandskapet måste ges ökad möjlighet att fortleva där så att deras existens tryggas även för framtiden. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionen såvitt nu är i fråga (yrkande 14) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 a bort ha följande lydelse:

5. beträffande *jordbruk och miljö*

a) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1986/87:Jo707 yrkande 14,

4. Stabila organiska ämnen (mom. 6)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Anders Castberger (fp) och Bertil Jonasson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "således icke" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner --- (lika med utskottet) --- efter årsskiftet. Utskottet vill erinra om vad som inledningsvis anförts om det beklagliga i att regeringen ännu icke kunnat lägga fram något förslag till åtgärder i linje med det program som skisserats i aktionsplanen. Vad utskottet således anfört med anledning av de båda motionerna i nu berörda delar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *stabila organiska ämnen*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1986/87:Jo707 yrkande 11 i berörd del och 1987/88:Jo803yrkande 25,

5. Nordiskt samarbete (mom. 16)

Karl Erik Olsson (c), Jan Jennehag (vpk) och Bertil Jonasson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Vad utskottet" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

När det gäller särskilt de motioner som tar sikte på i första hand det nordiska samarbetet delar utskottet den mening som framförs i motion Jo809 att det krävs snabba, konkreta beslut om vattnen kring Skandinavien skall kunna räddas. Därför krävs skyndsamma initiativ i Nordiska rådet och andra

internationella organ. Som framhålls i motion Jo714 bör man för genomförande av ett gemensamt nordiskt program för miljöförbättringar kunna utnyttja den speciella låneordningen i Nordiska Investeringsbanken. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo714 (yrkande 2), Jo809 (yrkande 1) och Jo815 (yrkande 2) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *nordiskt samarbete*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1986/87:Jo714 yrkande 2, 1986/87:Jo809 yrkande 1 och 1986/87:Jo815 yrkande 2,

6. En Nordsjökommission (mom. 17)

Karl Erik Olsson (c), Lars Ernestam (fp), Anders Castberger (fp) och Bertil Jonasson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 21 med "När det" och slutar på s. 22 med "således inte" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den mening som framförts i flera motioner om att miljösamarbetet till skydd för Nordsjön bör samordnas. Det arbete som för närvarande bedrivs för att fullfölja olika konventioner och överenskommelser som ingått till skydd för Nordsjöns miljö bör som motionärerna föreslår sammanföras till en Nordsjökommission, efter förebild av Helsingforskommissionen för Östersjöområdet. Regeringen bör enligt utskottets mening verka för en sådan omorganisering av Nordsjösamarbetet. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna 1986/87:Jo707 yrkande 11 (i berörd del), Jo714 yrkande 1 och Jo757 yrkande 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *en Nordsjökommission*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1986/87:Jo707 yrkande 11 i berörd del, 1986/87:Jo714 yrkande 1 och 1986/87:Jo757 yrkande 3,

7. En internationell luftvårdsfond (mom. 22)

Karl Erik Olsson (c), Sven Eric Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Ingvar Eriksson (m), Anders Castberger (fp), Bertil Jonasson (c) och Lars Hjertén (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "sålunda redovisats" bort ha följande lydelse:

Liksom motionärerna finner utskottet det anmärkningsvärt att regeringen icke drivit frågan om en internationell luftvårdsfond mera aktivt. Enligt utskottets mening bör en fond byggas upp genom internationella miljövårdsavgifter. De fonderade medlen bör kunna fördelas via lån eller bidrag till reningsutrustning efter en prioritering utifrån miljösynpunkt bland befintliga

fossilt eldade anläggningar och med beaktande av ländernas ekonomiska förutsättningar. Riksdagen bör uttala att särskilda ansträngningar bör göras från regeringens sida för att vinna övriga europeiska länders anslutning till luftvårdsfonden. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo707 yrkande 4 och Jo803 yrkande 11, bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *internationell luftvårdsfond m.m.*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1986/87:Jo707 yrkande 4 och 1986/87:Jo803 yrkande 11,

8. Talan mot Polen och Storbritannien m.m. (mom. 24)

Lars Ernestam och Anders Castberger (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "9 och 10" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder det förslag som lagts fram i motion Jo803 om att regeringen bör väcka talan mot Storbritannien och Polen vid den Internationella domstolen i Haag för deras vägran att skriva under internationella avtal med åtaganden att begränsa svavelutsläppen. Som motionärerna framhåller finns det skäl att pröva om dessa länders föroreningar av andra länders territorier strider mot folkrätten. Utskottet ansluter sig även till motionärernas yrkande att avtalet med Polen på miljöskyddsområdet byggs ut så att svenska investeringar kan göras i Polen i form av t.ex. filteranläggningar. En sådan åtgärd kan vara särskilt nödvändig sedan det visat sig att tillkomsten av den föreslagna luftvårdsfonden med all sannolikhet kommer att dra ut på tiden. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo803 såvitt nu är i fråga (yrkandena 9 och 10) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *talan mot Storbritannien och Polen m.m.*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1986/87:Jo803 yrkandena 9 och 10.